

Dr hab. Teresa Astramowicz-Leyk, prof. UWM

teresa.astramowicz@uwm.edu.pl

Tel. 600 -440-844

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Instytut Nauk Politycznych

Katedra Nauk o Polityce i Nauk o Bezpieczeństwie

ORCID: 0000-000-5881-2325

Ocena dorobku naukowego, dydaktycznego, popularyzatorskiego oraz innych form aktywności naukowej Pana dr. Pawła Popielińskiego¹

1. Sylwetka Habilitanta

Pan dr Paweł Popieliński studia wyższe ukończył w 2001 roku r. w Instytucie Socjologii na Wydziale Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego, uzyskując stopień zawodowy magistra socjologii na podstawie pracy magisterskiej pod tytułem: *Niemcy w Polsce – sytuacja społeczno-kulturalna mniejszości niemieckiej w Polsce w świetle materiałów Sejmowej Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych*. W 2001 r. został zatrudniony w Zakładzie Studiów nad Niemcami w Instytucie Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Habilitant, 29 maja 2009 roku, na mocy uchwały Rady Naukowej Instytutu Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Młodzież mniejszości niemieckiej na Górnym Śląsku po 1989 roku. Geneza organizacji, tożsamość narodowa, rola społeczno-polityczna* otrzymał stopień naukowy doktora. Promotorem rozprawy doktorskiej był prof.

¹ Przedkładana recenzja została sporządzona w ramach postępowania habilitacyjnego Pana dr. Pawła Popielińskiego, odpowiednio do zasad przyjętych w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2020 r., poz. 85, ze zm.). Podstawa prawna: Uchwała nr 134 Rady Naukowej Instytutu Studiów Politycznych PAN z dnia 25 czerwca 2021 roku w sprawie powołania komisji habilitacyjnej w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji dr. Pawłowi Popielińskiemu, wszczętym w dniu 29. 10. 2020 r. podpisanej przez Przewodniczącą Rady Naukowej Prof. dr. hab. Wojciecha Roszkowskiego, a zawartej w skierowanej do mnie dokumentacji.

dr hab. Piotr Madajczyk, a recenzentami w przewodzie doktorskim byli: dr hab. Ewa Nasalska oraz doc. dr hab. Andrzej Szpociński.

2. Ocena osiągnięć naukowych łącznie z tymi, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.):

Pan dr Paweł Popieliński jest znanym i cenionym autorem licznych artykułów naukowych poświęconych zagadnieniom mniejszości narodowych. Oprócz stanowiącej podstawę oceny monografii pt. *Mniejszość niemiecka w III Rzeczypospolitej Polskiej (1989-2019) w procesie integracji ze społeczeństwem większościowym*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2020, ss. 514, w swoim dorobku naukowym po uzyskaniu stopnia doktora posiada monografię, będącą zaktualizowaną i poprawioną wersją rozprawy doktorskiej pt. *Młodzież mniejszości niemieckiej na Górnym Śląsku po 1989 roku. Organizacje – Tożsamość narodowa – Postawy – Przyszłość*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2011, ss. 347. Jest autorem 30 rozdziałów w monografiach naukowych (w tym 4 jako współautor), co daje łącznie około 550 stron tekstu. Dr Paweł Popieliński 2 (dwa) rozdziały opublikował w języku angielskim i 2 (dwa) w języku niemieckim. Habilitant ogłosił ponadto 24 artykuły w czasopismach naukowych (w tym 5 jako współautor), w tym 7 (siedem) artykułów w czasopiśmie wydawanym przez Instytut Studiów Politycznych PAN „Rocznik Polsko-Niemiecki” (aktualnie 40 punktów na liście MEiN). Oczywiście nie ma przeciwwskazań, by publikować w czasopismach w miejscu zatrudnienia, ale istnieją czasopisma w Polsce i za granicą, które również przyjmują publikacje na temat mniejszości narodowych i są nie mniej prestiżowe. Cztery artykuły zostały opublikowane w czasopiśmie pt. „Język. Religia. Tożsamość” (aktualnie 40 punktów na liście MEiN), wydawanym przez Akademię im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim, co daje łącznie około 390 stron tekstu. Tak więc łączny dorobek opublikowanych tekstów naukowych Habilitanta jest znaczący.

Osiągnięciem naukowym stanowiącym podstawę ubiegania się w niniejszym postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego jest monografia pt. *Mniejszość niemiecka w III Rzeczypospolitej Polskiej (1989-2019) w procesie integracji ze społeczeństwem większościowym*. Praca ta dotyczy niezwykle istotnego problemu związanego z funkcjonowaniem mniejszości narodowej w społeczeństwie

większościowym, a w tym konkretnym przypadku mniejszości niemieckiej, która w Polsce została dostrzeżona i objęta ochroną prawną dopiero w III Rzeczypospolitej. Wcześniej, od czasów zakończenia II wojny światowej, do przełomu w 1989 roku, czyli początku transformacji ustrojowej, kwestie mniejszości niemieckiej były przez władze PRL marginalizowane. Przyjęta przez Autora cezura czasowa nie budzi więc zastrzeżeń. Tematyka badań Habilitanta poświęcona mniejszości narodowej jest istotna, gdyż prawa człowieka, w tym poszanowanie praw mniejszości narodowych to zagadnienia, które stały się fundamentem ustroju demokratycznego wprowadzanego w Polsce po obradach Okrągłego Stołu w 1989 roku, a zwłaszcza po wyborach z 4 czerwca 1989 roku. Problematyka związana z funkcjonowaniem mniejszości narodowych wpisuje się w zakres badań z praw człowieka, bowiem prawo jednostki do swojej tożsamości narodowej, etnicznej, językowej i często z tym związanej przynależności religijnej wynika z wolności jednostki. Przy czym należy pamiętać, że mówiąc o prawach mniejszości narodowych należy rozumieć prawo jednostki do określenia swojej tożsamości narodowej, gdzie podmiotem uprawnionym jest jednostka, a nie grupa społeczna.

Jedną z konsekwencji demokratycznych przemian politycznych po 1989 roku, które dokonały się w Europie Środkowej i Wschodniej, w tym w Polsce, była zmiana sytuacji osób należących do mniejszości narodowych². Poszanowanie przez władze państwowe praw osób mniejszości narodowych stało się papierkiem lakmusowym demokracji i jak słusznie Autor zauważył „Demokrację postrzega się między innymi przez pryzmat zdolności społeczeństw do zapewnienia możliwości realizacji uprawnień i swobód mniejszościom narodowym i etnicznym żyjącym w danym społeczeństwie”³. O ile mniejszość ukraińska mogła organizować się po 1956 roku, to jeśli chodzi o mniejszość niemiecką możliwość działalności i organizowania się uzyskała dopiero w suwerennej III Rzeczypospolitej. Niemcy w Polsce dopiero po 1989 roku uzyskali prawo do pielęgnowania własnej tożsamości narodowej, w tym pielęgnowania języka. Autor we wspomnianej monografii dokonał analizy i oceny trzydziestu lat aktywności mniejszości niemieckiej w Polsce. Przyjęty przez Habilitanta układ pracy jest problemowo-chronologiczny, co nie budzi zastrzeżeń. Podobnie jak i przyjęta metodologia pracy, w

² S. Łodziński, P. Bajda, *Wstęp*, w: *Ochrona praw osób należących do mniejszości narodowych*, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa 1995, s. 5.

³ P. Popieliński, *Mniejszość niemiecka w III Rzeczypospolitej Polskiej (1989-2019) w procesie integracji ze społeczeństwem większościowym*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2020, s. 414.

której Autor stosuje typowe dla badań politologicznych metody: jakościową (wywiadu), instytucjonalno-prawną, analizę czynnikową, krytyczną analizę źródeł, behawioralną, statystyczną i prognostyczną. Metodologia przyjęta w recenzowanej monografii jest poprawna i nie budzi wątpliwości. Autor przeprowadził 18 (osiemnaście) wywiadów pogłębionych (In-Depth Interview – IDI z przedstawicielami mniejszości niemieckiej w latach 2014-2015. Jednak dla analizowanego problemu badawczego ważne byłoby uaktualnienie tych wywiadów, gdyż interesujące byłoby czy i na ile w ostatnich latach zaszły zmiany i czy miały wpływ na integrację badanej mniejszości niemieckiej ze społeczeństwem większościowym). Wśród zaprezentowanego materiału brakuje badań związanych z funkcjonowaniem i oceną działalności przez przedstawicieli (wolałabym określenie „liderów”) mniejszości niemieckiej na Warmii i Mazurach jedynej w Polsce Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Pan dr P. Popieliński nie przeprowadził też wywiadu z jedynym w Polsce Pełnomocnikiem ds. mniejszości narodowych i etnicznych Marszałka Województwa (Warmińsko-Mazurskiego), który funkcję pełni praktycznie od początku istnienia samorządu województwa, a wcześniej od 1994 roku był Pełnomocnikiem Wojewody Olsztyńskiego.

Interesujące byłyby oceny liderów mniejszości niemieckiej dotyczące funkcjonowania i roli samorządu województwa w podtrzymywaniu przez tę mniejszość tożsamości narodowej.

Monografia zawiera wprowadzenie, sześć rozdziałów oraz zakończenie stanowiące, jak Autor podkreślił, podsumowanie Jego rozważań oraz co cenne, prognozę dla mniejszości niemieckiej w Polsce, a także bibliografię i aneksy, streszczenie w języku angielskim i niemieckim oraz indeks osób. Autor kolejno analizował politykę państwa polskiego i niemieckiego wobec mniejszości niemieckiej po II wojnie światowej; charakterystykę społeczno-demograficzną mniejszości niemieckiej w Polsce; działalność społeczno-kulturalną i polityczną mniejszości niemieckiej; szkolnictwo badanej mniejszości; prawa językowe osób należących do mniejszości niemieckiej. Rozważania zamyka opis funkcjonowania mniejszości niemieckiej w społeczeństwie polskim, w tym ewolucja wzajemnych relacji i postaw.

Pan Doktor w Autoreferacie bardzo interesująco, w syntetyczny sposób przedstawił rzeczowe resume tej monografii. Nie będę więc przedstawiać jej treści. W recenzji skupię się więc jedynie na wybranych kwestiach, potrzebujących w mojej ocenie krytycznego spojrzenia.

We *Wprowadzeniu* Paweł Popieliński słusznie zauważył, że „Demokratyzacja życia społeczno-politycznego w Polsce na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX wieku i proces jednoczenia się Niemiec zmieniały podejście władz do mniejszości narodowych i etnicznych w naszym kraju”⁴. Tu warto dodać, że nie tylko w naszym państwie, gdyż przemiany ustrojowe dokonywały się także w innych państwach Europy Środkowej i Wschodniej. Nie tylko Polska zaczęła budować podwaliny demokratycznego ustroju. Państwa demokratyczne zaczynały szanować prawa mniejszości narodowych, bo cechą immanentną państw demokratycznych jest przestrzeganie praw człowieka, w tym praw mniejszości narodowych. W państwach demokratycznych społeczeństwo większościowe nie tylko nie ma lęków przed mniejszościami, ale tworzy ramy prawne służące ochronie praw mniejszości, by te mogły czuć się komfortowo w społeczeństwie większościowym.

Za cezurę początkową monografii Autor przyjął podpisanie 14 listopada 1989 roku przez pierwszego niekomunistycznego premiera Polski Tadeusza Mazowieckiego⁵ oraz kanclerza Republiki Federalnej Niemiec Helmuta Kohla oświadczenia umożliwiającego mniejszości niemieckiej jej odrodzenie. Sprzyjało temu przyjęcie przez Sejm PRL IX kadencji w kwietniu 1989 r. ustawy – *Prawo o stowarzyszeniach*, o czym jednak Autor tutaj nie napisał. Cezurą końcową pracy jest rok 2019, w którym obchodzono jubileusz trzydziestolecia funkcjonowania mniejszości niemieckiej w Polsce.

Autor trafnie sformułował hipotezę badawczą, według której w Polsce w badanym okresie postępowała integracja mniejszości niemieckiej w aspekcie politycznym i społeczno-kulturalnym. W celu weryfikacji hipotezy badawczej Habilitant postawił trafnie dobrane pytania kluczowe oraz szczegółowe. Osią struktury pracy są kwestie problemowe. Kluczową sprawą dla prowadzonych badań był stosunek władz państwowych w Polsce i w Niemczech oraz społeczeństwa większościowego w Polsce do badanej mniejszości narodowej (mniejszości niemieckiej).

W rozdziale pierwszym Autor słusznie podkreślił, że demokratyzacja życia politycznego w Polsce po 1989 roku oraz przełom w stosunkach polsko-niemieckich, w tym Msza Pojednania w Krzyżowej 12 listopada 1989 roku z udziałem premiera Polski Tadeusza Mazowieckiego i Kanclerza RFN

⁴ Ibidem, s. 9.

⁵ Autor napisał, że przez premiera RP, a zmiana nazwy z Polska Rzeczpospolita Ludowa na Rzeczpospolita Polska nastąpiła na mocy nowelizacji konstytucji w dn. 29 grudnia 1989 r., przy czym zmiana nazwy zaczęła obowiązywać od 31 grudnia 1989 r. Dz. U. z 1989 r., nr 75, poz. 444.

Helmuta Kohla, a także podpisanie przez Polskę i zjednoczone Niemcy układu granicznego w 1990 roku oraz *Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy* w 1991 roku otworzyły drogę do wolnej działalności mniejszości niemieckiej w Polsce. W świetle tych wydarzeń zmieniło się postrzeganie mniejszości niemieckiej w Polsce, która od czasów powojennych do przywoływanych wydarzeń była marginalizowana i naznaczona politycznie pejoratywnym skojarzeniem z „rewizjonizmem niemieckim”⁶.

Doktor Paweł Popieliński przedstawił kwestię mniejszości niemieckiej w stosunkach polsko-niemieckich po II wojnie światowej, akcentując ważną rolę Związku Wypędzonych w polityce Niemiec Zachodnich wobec Polski⁷. W latach 80-tych XX wieku zmniejszyła się rola Związku Wypędzonych w polityce RFN (Kancelerzem był Helmut Kohl)⁸, ale zwiększył się jego wpływ na organizującą się mniejszość niemiecką w Polsce⁹. Warto podkreślić za Autorem, że nie tylko władze PRL negowały fakt istnienia w Polsce mniejszości niemieckiej. Również kościół katolicki w latach 80-tych XX wieku zajmował stanowisko podobne do stanowiska oficjalnych władz PRL¹⁰. Od roku 1989 zmianie zaczęła ulegać sytuacja mniejszości niemieckiej (i innych mniejszości) w Polsce, co Autor słusznie wiąże z początkiem demokratyzacji i transformacji ustrojowej. Było to możliwe dzięki, jak już wyżej wspomniałam, ustawie *Prawo o stowarzyszeniach*, na mocy której między innymi mniejszości uzyskały prawo do zrzeszania się zagwarantowane w *Międzynarodowym Pakcie Praw Politycznych i Obywatelskich*, ratyfikowanym przez PRL w 1977 roku, *Akcie Końcowym Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie* (1975), *Dokumencie Spotkania Kopenhaskiego Konferencji w sprawie ludzkiego wymiaru KBWE* (29. 06. 1990) i w *Paryskiej Karcie Nowej Europy* (21.11. 1990), na mocy których tożsamość etniczna i narodowa miała być chroniona. Autor o ustawie *Prawo o stowarzyszeniach* wspomina dopiero na stronie 40 recenzowanego opracowania.

W analizie badanego problemu ważnym przedmiotem uwagi był stosunek władz niemieckich do mniejszości niemieckiej w Polsce. Chcąc powstrzymać falę wyjazdów członków mniejszości niemieckiej z Polski do Niemiec, władze RFN, wspierając mniejszość niemiecką dbały, by

⁶ Ibidem, s. 23.

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem, s. 29.

⁹ Ibidem, s. 29-30.

¹⁰ Ibidem, s. 30.

przyznawane dotacje (na drogi, chodniki, gazyfikację, oczyszczalnie ścieków, wyposażenie szpitali, przychodni i szkół) służyły wszystkim, bez względu na narodowość. Przyniosło to podwójny efekt, gdyż zmniejszyła się liczba wyjazdów do RFN, a z drugiej strony Polacy zaczęli lepiej postrzegać zarówno państwo niemieckie, jak i pozostającą w koegzystencji z nimi mniejszość niemiecką¹¹.

W rozdziale pierwszym recenzowanej pracy Autor ukazał wpływy mniejszości niemieckiej w Polsce na decyzje polskich i niemieckich władz, opisując rolę tej mniejszości w zabiegach o pozostawienie województwa opolskiego w nowym (obowiązującym od 1999 r.) podziale administracyjnym Polski, czy pozostawienia w Opolu utworzonego w 1992 roku wicekonsulatu RFN (od 2008 roku Konsulat)¹². Od lat 90-tych XX wieku osoby z niemieckim obywatelstwem i mieszkające w Polsce miały prawa wyborcze do niemieckiego parlamentu jedynie wówczas, gdy co najmniej od trzech miesięcy przebywały w RFN i tam były zameldowane. Zmiana niemieckiego prawa wyborczego nastąpiła w 2013 roku (prawo głosowania do Bundestagu otrzymały osoby mające niemieckie obywatelstwo, które nigdy nie zamieszkiwały w Niemczech)¹³. Choć Autor podkreślił rolę mniejszości niemieckiej w Polsce w polskich dążeniach do wstąpienia do Unii Europejskiej¹⁴, to brakuje informacji o zaangażowaniu mniejszości niemieckiej w tworzeniu partnerstwa gmin, powiatów i regionów. Wartościowe poznawczo i aplikacyjnie byłoby opracowanie wykazu partnerskich gmin, powiatów i regionów.

Stosunki polsko-niemieckie w latach 1998-2007 przeżywały kryzys. Autor ukazał ich tło polityczne. Wskazał, że Związek Wypędzonych oraz utworzone w 2000 roku Powiernictwo Pruskie miały wpływ na napięcia między Warszawą a Berlinem, podkreślając jednoznacznie stanowisko mniejszości niemieckiej w Polsce, wyrażone przez Henryka Krolla (przewodniczącego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Niemców na Śląsku Opolskim i posła mniejszości niemieckiej w Polsce), że mniejszość niemiecka nie popiera działalności Powiernictwa Pruskiego dążącego do odzyskania majątków pozostawionych przez wysiedlonych na terenach Polski i Czech¹⁵.

¹¹ Ibidem, s. 43.

¹² Ibidem, s. 51-55.

¹³ Ibidem, s. 55.

¹⁴ Ibidem, s. 55.

¹⁵ Ibidem, s. 58-59.

Ważną rolę w stosunkach polsko-niemieckich, jeśli chodzi o prawa mniejszości niemieckiej w Polsce i Polaków w Niemczech, odgrywa polsko-niemiecki Okrągły Stół utworzony w 2010 roku. Autor recenzowanej pracy przedstawił główne osiągnięcia tej dwustronnej inicjatywy¹⁶. Słuszny jest wniosek Habilitanta, że „polsko-niemiecki Okrągły Stół miał wyrównać asymetrię w realizacji polsko-niemieckiego traktatu, jednak do tej pory nie udało się tego zrobić”¹⁷, gdyż ostatnie spotkanie w tej formule dwustronnych kontaktów miało miejsce w lutym 2015 roku.

Wśród polskich instytucji i organów odpowiedzialnych za politykę wobec mniejszości narodowych Autor wymienił instytucje i organy parlamentarne, w tym powołaną 31 lipca 1989 roku Komisję Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz administracji rządowej, w tym powołaną na mocy ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych z 2005 roku Komisję Wspólną Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Przedstawił także zaangażowanie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w kreowanie polityki etnicznej państwa polskiego¹⁸ oraz Ministerstwa Edukacji Narodowej w zakresie koordynowania polityki oświatowej wobec mniejszości narodowych i etnicznych¹⁹. Omówił również kompetencje wojewody w ustanawianiu swojego pełnomocnika do spraw mniejszości narodowych i etnicznych²⁰ oraz kompetencje pełnomocników wojewodów²¹. Habilitant przywołał fakt powołania w 1993 roku pełnomocnika wojewody ds. mniejszości narodowych w województwie opolskim i tylko wspomniał o tym, że w województwie olsztyńskim w 1994 roku wojewoda powołał swojego pełnomocnika ds. mniejszości narodowych, ale nie ukazał szerszego tła tego powołania. Otóż wojewoda olsztyński dr inż. Janusz Lorenz na tę funkcję powołał wywodzącego się z rodziny mazurskiej Wiktora Marka Leyka. Podobnie jak w województwie opolskim również w województwie olsztyńskim decyzja wojewody spotkała się z krytyką ze strony mniejszości narodowych, zwłaszcza najliczniejszej w tym regionie mniejszości ukraińskiej. Mniejszości chciały mieć „swojego” pełnomocnika, a wojewoda podkreślał, że to przecież jest jego pełnomocnik ds. mniejszości narodowych i etnicznych. W.M. Leyk pozostaje pełnomocnikiem od 27 lat

¹⁶ Ibidem, s. 63-69.

¹⁷ Ibidem, s. 68.

¹⁸ Ibidem, s. 78-80.

¹⁹ Ibidem, s. 80-81.

²⁰ Ibidem, s. 81-82.

²¹ Ibidem, s. 82.

(z przerwą, gdy w wyniku reformy administracyjnej został przeniesiony do Urzędu Marszałkowskiego i wywodzący się z PiS pierwszy marszałek województwa warmińsko-mazurskiego Jerzy Szmit po 6 miesiącach od przeniesienia Pełnomocnika do Urzędu Marszałkowskiego zlikwidował tę funkcję i zwolnił Leyka z pracy. Leyka na tę funkcję w październiku 1999 r. ponownie powołał kolejny marszałek - z SLD - Andrzej Ryński). Dzisiaj liderzy mniejszości narodowych na Warmii i Mazurach, w tym niemieckiej, uznają Leyka za „swojego” pełnomocnika. Nieprawdą jest, że na Warmii i Mazurach pełnomocnik Marszałka zajmuje się głównie sprawami mniejszości niemieckiej²². Województwo warmińsko-mazurskie jest najbardziej zróżnicowanym regionem pod względem narodowym i etnicznym w Polsce, a Pełnomocnik Marszałka zajmuje się wszystkimi mniejszościami, w tym najliczniejszą mniejszością ukraińską. Szkoda, że Autor nie przeprowadził wywiadu z Pełnomocnikiem Marszałka, ani nie podjął kwestii oceny jego pracy przez liderów z mniejszości niemieckiej, co bez wątpienia wzbogaciłoby badania i dostarczyło nowych wniosków.

Wśród polskich instytucji i organów odpowiedzialnych za realizację polityki wobec mniejszości narodowych Autor wskazuje na rolę Rzecznika Praw Obywatelskich, który współpracuje z Komisją Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu oraz z organami administracji publicznej. W tej części pracy nie zabrakło również passusu dotyczącego Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa²³, zlikwidowanej w 2016 roku (jej kompetencje przejął Instytut Pamięi Narodowej), a która w polityce mniejszościowej państwa polskiego odegrała ważną rolę.

Autor marginalnie potraktował kwestie kontaktów partnerskich, a te zwłaszcza w latach przed akcesją Polski do UE odgrywały istotną rolę, tworząc przyjazną atmosferę wokół polskich dążeń przystąpienia do UE, a organizacje mniejszości niemieckiej odegrały tu wielką rolę. Tak, jak wspomniałam powyżej wartościowe poznawczo i aplikacyjnie byłoby sporządzone zestawienie miast, gmin, powiatów i regionów partnerskich, a tego niestety w pracy zabrakło. Warto mieć to na uwadze i przy ewentualnym kolejnym wydaniu uzupełnić monografię o to zestawienie. Chociaż na s. 226 habilitant wspomniał, że dzięki stowarzyszeniom mniejszości niemieckiej i radnym z tej mniejszości nawiązywane były kontakty partnerskie miast.

²² Ibidem, s. 87.

²³ Ibidem, s. 85.

W drugim rozdziale recenzowanej pracy dr Paweł Popieliński przedstawił liczebność mniejszości niemieckiej w Polsce, ukazując kontrowersyjne dane z powszechnych spisów ludności z 2002 i 2011 roku, wymieniając czynniki, które wpłynęły Jego zdaniem na niższy wynik liczebności osób deklarujących w 2011 roku narodowość niemiecką²⁴. Za trafne należy uznać wywody Habilitanta na temat rywalizacji między mniejszością niemiecką a ruchami społecznymi na rzecz śląskości²⁵. Tu ważnym źródłem opinii o tej rywalizacji są zamieszczone fragmenty wywiadów z przedstawicielem mniejszości niemieckiej z Górnego Śląska²⁶ i przedstawicielem ruchu śląskiego²⁷. Trzeba przyznać rację Habilitantowi, gdy pisze, że „(...) Ślązacy będą mieli problemy z ustawowym uznaniem swojej odrębności, bo należy się spodziewać reakcji ze strony władz polskich oraz społeczeństwa polskiego”²⁸.

W rozdziale tym, omawiając kwestie migracji zarobkowej osób z mniejszości niemieckiej, Autor wskazał jako korzyści możliwość poznania idei wspólnej Europy, zasad integracji europejskiej, wzorów kultury, możliwość poznania mentalności społeczeństw zachodnioeuropejskich, wyższy poziom życia i nowości techniczne. To rzeczywiście ważne efekty swobody podróżowania i zarobkowania osób z mniejszości niemieckiej²⁹, która już przed akcesją Polski do struktur Unii Europejskiej, dzięki posiadaniu niemieckiego obywatelstwa miała takie możliwości.

W rozdziale trzecim Pan dr Paweł Popieliński wśród samodzielnych organizacji mniejszości niemieckiej nie wymienił Olsztyńskiego Stowarzyszenia Mniejszości Niemieckiej³⁰, mimo iż w załączonym do dokumentacji artykule³¹ opisał to stowarzyszenie³². Wśród wydarzeń masowych (s. 218) Autor nie wymienił „Dnia Mniejszości Narodowych” organizowanego przez Olsztyńskie Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej, a jest to wydarzenie, w którym uczestniczą każdego roku (oprócz 2020 r. ze względu na pandemię) niemalże wszystkie mniejszości narodowe zamieszkujące Warmię, Mazury i Powiśle.

²⁴ Ibidem, s. 107-108.

²⁵ Ibidem, s. 110-115

²⁶ Ibidem, s. 111-112.

²⁷ Ibidem, s. 112.

²⁸ Ibidem, s. 114.

²⁹ Ibidem, s. 127.

³⁰ Ibidem, s. 207.

³¹ P. Popieliński, *Rola środków masowego przekazu mniejszości niemieckiej na Warmii i Mazurach*, w: *Media mniejszości. Mniejszości w mediach*, red. M. Adamiak, E. Godlewska. UMCS, Lublin 2014, s. 59-60.

³² Olsztyńskie Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej organizuje „Dzień Mniejszości Narodowych” z udziałem innych mniejszości, a nie „Dzień Mniejszości Narodowej”. Zob. Ibidem, s. 60.

Na s. 226 Habilitant przytoczył słowa działaczki stowarzyszenia mniejszości niemieckiej, z których wynika, że współpraca z władzami samorządu województwa warmińsko-mazurskiego, wojewodą i Prezydentem Olsztyna układa się bardzo dobrze (wywiad z 2015 roku). Brakuje tu informacji o współpracy z Komisją Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego i z Pełnomocnikiem Marszałka. Ponadto rozmówczyni zaznaczyła, że współpraca z Urzędem Wojewódzkim układała się dobrze do 2015 roku, a jak będzie po zmianie to jej zdaniem nie wiadomo. Warto więc było dopytać o tę ocenę po czterech latach od zmiany sił politycznych w Polsce, gdyż Autor swoje badania zakończył w 2019 roku.

Nie budzi zastrzeżeń przyjęty przez Habilitanta podział periodyków mniejszości niemieckiej na społeczno-polityczne i społeczno-kulturalne³³, przy czym „Mitteilungsblatt” zaliczyć trzeba do periodyków społeczno-kulturalnych. Autor sam zauważył, że „W miesięczniku „Mitteilungsblatt” prezentowana jest przede wszystkim działalność kulturalna mniejszości niemieckiej w województwie warmińsko-mazurskim. (...) Wydarzenia polityczne stanowią jednak niewielką cześć podejmowanych tematów”³⁴.

Na s. 321 Autor podał informację dotyczącą Urszuli Paślawskiej, która jest związana z mniejszością niemiecką. Urszula Paślawska była nie tylko radną województwa, wicemarszałkinią województwa warmińsko-mazurskiego, ale była i jest posłanką na Sejm z listy PSL, a dr P. Popieliński umieścił informację wśród danych dotyczących wyborów samorządowych, a nie parlamentarnych. Ponadto warto byłoby przeprowadzić wywiad z polityczką, by móc określić, czy dzisiaj czuje się członkinią mniejszości niemieckiej czy Mazurką, należącą do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, jak podkreśla w licznych rozmowach z mediami.

Rozdział czwarty Autor poświęcił problematyce szkolnictwa mniejszości niemieckiej. Na s. 354 przywołana jest wypowiedź dotycząca szkół z 2015 roku, a przecież w międzyczasie była kolejna reforma oświaty i warto byłoby sięgnąć po opinie bieżące, bo cezurą pracy jest rok 2019. W latach 2015-2019 zaszły w Polsce poważne zmiany polityczne i badania powinny być uaktualnione.

Na s. 361 Habilitant podał, że w szkołach zawodowych i w technicach nie odbywało się nauczanie języka niemieckiego jako języka mniejszości narodowej, a „(...) od ponad dekady zaczęło funkcjonować

³³ Ibidem, s. 243-254.

³⁴ P. Popieliński, *Mniejszość niemiecka w III Rzeczypospolitej Polskiej...* s. 248.

kilka tego typu szkół” – tu należało podać ile konkretnie i w jakich miejscowościach. Tego typu sformułowań nieprecyzyjnych jest w pracy więcej.

Na s. 378 i nast. Brakuje danych z Kuratoriów Oświaty, a na s. 380 Autor recenzowanej monografii powołuje się na dane Kuratorium Oświaty w Opolu z 2013 roku i na ich podstawie formułuje wnioski dotyczące tego, czego można się spodziewać w najbliższych latach (czyli po 2019 roku). Właściwe byłoby też nie pisać wniosku, że „W ciągu lat liczba dwujęzycznych placówek oświatowych powinna się zwiększyć od kilku do kilkunastu”³⁵, gdyż ten wniosek Autor wyprowadza z danych zawartych w artykule A. Popiołka, opublikowanym w 2015 roku³⁶.

W rozdziale piątym Autor zawarł rozważania na temat praw językowych osób należących do mniejszości niemieckiej. Brakuje tu danych dotyczących wniosków o przywrócenie pierwotnego nazwiska (są przytoczone dane za lata 1990-2000), a interesujące jest to ile osób wystąpiło z takimi wnioskami w następnym prawie 20-leciu³⁷.

W rozdziale szóstym Autor przywołuje sondaże opinii publicznej dotyczące stosunku polskiego społeczeństwa większościowego do mniejszości narodowych z lat dziewięćdziesiątych XX wieku i 2005 oraz 2015 roku, a ewidentnie brakuje danych po 2015 roku, kiedy to prawicowa koalicja partii rządzących w dyskursie publicznym zjawiska i różne inicjatywy określa jako „narodowe”, mając na myśli wyłącznie polską narodowość, co jest odbierane przez członków mniejszości narodowych jako podejście ich wykluczające, i stojące w sprzeczności z polską Konstytucją z 1997 roku, definiującą Naród jako wszystkich obywateli Rzeczypospolitej.

Wyróżnione na s. 419 okresy w dziejach stereotypu Niemca w Polsce nie budzą zastrzeżeń.

Na s. 440-444 przy omawianiu kwestii pomników Autor recenzowanej monografii pozostał w kręgu zainteresowań Śląskiem, a tymczasem w sprawie upamiętnienia ofiar I wojny światowej na Warmii i Mazurach realizowało interesujące projekty olsztyńskie Stowarzyszenie

³⁵ Ibidem, s. 380.

³⁶ A. Popiołek, *Znaczenie edukacji dla mniejszości narodowych i etnicznych z perspektywy rozwoju oświaty w regionie. Perspektywy rozwojowe i problemy na przykładzie województwa opolskiego*, „Przegląd Narodowościowy” 2015, nr 4.

³⁷ P. Popieliński, *Mniejszość niemiecka w III Rzeczypospolitej Polskiej...* s. 386-388.

Wspólnota Kulturowa „Borussia”, o czym warto byłoby choćby wspomnieć.

Wśród uprzedzeń należy wspomnieć o zniszczeniu godła RFN na lokalu, w którym mieści się siedziba Konsula Honorowego RFN w Olsztynie w 2018 roku.

Inne uwagi dotyczące recenzowanej monografii:

Na stronie 115 Autor zawarł rozważania odnoszące się do perspektywy funkcjonowania mniejszości niemieckiej w Polsce pisząc, że „Zmniejszy się do kilkunastu niezbyt licznych (...) grup, które będą tworzyć nieliczną niemiecką mniejszość narodową w Polsce. Będzie ją stanowić kilku- lub kilkudziesięciotysięczna grupa społeczna głównie na Górnym Śląsku (...)”, a na s. 160 pisząc o problemach w przekazywaniu niemieckiej kultury z pokolenia na pokolenia napisał, że „Nie wiadomo, czy wpłynie to na ruch mniejszości niemieckiej i nie skurczy się on w przyszłości do znacznie mniejszych rozmiarów w porównaniu ze stanem obecnym”. Może w tych dwóch fragmentach nie ma błędu logicznego, ale w pierwszym Habilitant sformułował wniosek, który w drugim poddaje wątpliwościom i przypuszczeniom.

Na stronie 154 recenzowanej pracy Autor ponownie podaje dane dotyczące spisu powszechnego z 2002 roku (zob. s. 100 niniejszego? opracowania). Także dane ze strony 154-155, dotyczące spisu powszechnego ludności z 2011 roku są powtórzone. Powtórzeniem jest także wniosek dotyczący porównania Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku z tym z 2002 roku (s. 156). Podobnie jak rozważania dotyczące wzrostu liczby deklarujących narodowość śląską (s. 156 a s. 107).

Na s. 234 w passusie dotyczącym współczesnych mediów brakuje przywołania literatury polskich autorów.

Na s. 359-360 Autor podaje nazwy uniwersytetów Olsztyńskiego, Toruńskiego czy Poznańskiego. Tu należy podać ustawową nazwę uczelni.

Recenzowana praca jest bez wątpienia ważnym osiągnięciem naukowym i stanowi znaczny wkład w rozwój nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji. Zawiera kompetentną i kompleksową analizę sytuacji mniejszości niemieckiej w Polsce od początku możliwości jej samoorganizowania się (1989) do 2019 roku, czyli trzydziści lat jej działalności. Dotychczas nie było tak komplementarnego opracowania poświęconego tej najliczniejszej w Polsce mniejszości narodowej i bardzo aktywnej programowo. Wskazane powyżej uwagi są

moimi propozycjami uzupełnienia tej wartościowej monografii, które Autor w następnych wydaniach może zechce uwzględnić, ale z pewnością uwagi te nie dyskwalifikują recenzowanego opracowania. Niniejsza recenzja jest jedynie próbą podjęcia dyskusji z Autorem.

3. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej:

Pan dr Paweł Popieliński w swoim dorobku zawodowym posiada istotne osiągnięcia naukowe. W latach 2011-2014 współpracował z Deutsche Forschungsgemeinschaft (DFG), Deutsches Historisches Institut Warschau (DHI) i Instytutem Pamięci Narodowej (IPN) przy organizowaniu wystawy pt. „*Nauka, planowanie, wypędzenie – Generalny Plan Wschodni (Generalplan OST) Narodowych Socjalistów*”, Berlin - Warszawa 201-2013. Projekt ten oprócz wspomnianej wystawy obejmował zorganizowanie konferencji międzynarodowej pt.: *Inżynieria społeczna w Europie Środkowej w XX wieku* (2-4.04.2012 w Warszawie); dr P. Popieliński pełnił funkcję sekretarza tej konferencji. W ramach w/w projektu wydano także 2 (dwie) monografie: Piotr Madajczyk, Paweł Popieliński (red.), *Inżynieria społeczna. Między totalitarną utopią a częściowym pragmatyzmem*, Instytut Nauk Politycznych PAN, Warszawa 2012 oraz Piotr Madajczyk, Paweł Popieliński (Hg.), *Social Engineering. Zwischen totalitärer Utopie und „Piecemeal-Pragmatismus”*, Institut für Politische Studien der Polnischen Akademie der Wissenschaften, Warschau 2014. Od 2012 roku Habilitant współpracuje naukowo z zespołem Akademickiego Centrum Badań Euroregionalnych (ACBE) Instytutu Sławistyki PAN w Warszawie przy Akademii im. Jakuba Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim. Współpraca ta zaowocowała uczestnictwem Habilitanta w projekcie międzynarodowym (2015-2017): Stereotypy narodowe Cygana/Roma, Ukraińca, Niemca i Polaka (Akademickie Centrum Badań Euroregionalnych ACBE/1/2015, a także uczestnictwem Pana Doktora w konferencjach międzynarodowych i krajowych. Udział w tym projekcie umożliwił także Habilitantowi zwiększenie dorobku naukowego poprzez publikacje naukowe. Ponadto w grudniu 2019 roku dr P. Popieliński (wraz z badaczami ACBE i Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gorzowie Wielkopolskim) uczestniczył w wyjeździe studyjnym do Berlina (Niemcy) do miejsc kaźni i upamiętnienia Sinti i Romów (Berlin-Marzahn, Berlin-Lichtenberg, Berlin-Tiergarten). Wyjazd ten posłużył Habilitantowi do zebrania materiałów do dalszej pracy badawczej.

Od 2015 roku Habilitant jest członkiem Rady Naukowej Centrum Badań Mniejszości Niemieckiej (CBMN). Jego aktywność w pracach Rady Naukowej jest ceniona, a zwłaszcza jego raport napisany dla Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej, pt. *Raport ze spotkań Grupy Roboczej Centrum Badań Mniejszości Niemieckiej*. Oprócz wspomnianego raportu Pan dr Paweł Popieliński, wspólnie z Magdaleną Lemańczyk (wówczas Instytut Kaszubski w Gdańsku), na podstawie przeprowadzonych badań terenowych napisał 2 (dwa) artykuły naukowe: *Mniejszość niemiecka w województwie opolskim: początki i pierwsze lata funkcjonowania 15 DFK*, Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, Opole 2016, <http://alt.haus.pl/pliki/cbmn/2-pawelpopielinski.pdf> oraz artykuł *Endlich ta wolność... czyli o początkach mniejszości niemieckiej w województwie opolskim w latach 90-tych XX wieku*, „Rocznik Polsko-Niemiecki” 2018, nr 26. W 2020 roku Habilitant został uczestnikiem projektu CBMN pt. *Pamięć o obozach dla ludności niemieckiej w powojennej Polsce* (PRL i III RP), CBMN/2020/03. Swoją wiedzę i dorobek naukowy Habilitant wykorzystał pełniąc funkcję promotora pomocniczego rozprawy doktorskiej mgr. Piotra Adrzejewskiego, którego praca: *The creation of the postwar Austrian nation* została obroniona jednocześnie w Instytucie Studiów Politycznych PAN oraz na Universität Rostock w Niemczech. W latach 2017-2018 dr P. Popieliński był ekspertem zewnętrznym Komisji ds. Weryfikacji Efektów Uczenia się Wydziału Ekonomii i Zarządzania Uczelni Łazarskiego przy rekrutacji studentów na kierunek Międzynarodowe Stosunki Polityczne Wydziału Ekonomii i Zarządzania na Uczelni Łazarskiego w Warszawie.

Na pozytywną ocenę zasługuje udział Pana dr. Pawła Popielińskiego w konferencjach krajowych (18 konferencji), w tym w najważniejszych dla środowiska polskich politologów Ogólnopolskich Kongresach Politologii (III Kongres w Krakowie – 2015 rok i IV Kongres w Lublinie – 2018 r.) i międzynarodowych (12 konferencji).

W mojej ocenie Pan dr Paweł Popieliński posiada istotne osiągnięcia naukowe, a Jego aktywność ma istotne znaczenie naukowe.

4. Osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne oraz popularyzujące naukę:

Habilitant angażuje się w popularyzację nauki publikując w gazetach oraz periodykach mniejszości niemieckiej („VDH-Mitteilungen”, „Allensteiner Nachrichten”, „Masurische Storchenpost”, „Dziennik Zachodni”), a ostatnio także mniejszości tatarskiej („Przegląd Tatarski”). Ma na swym

konczie liczne wystąpienia popularyzujące naukę (11). Są to głównie wystąpienia na otwartych spotkaniach Zakładu Studiów nad Niemcami ISP PAN, czyli w miejscu swojego zatrudnienia. Dr P. Popieliński udzielał również wywiadów rozgłośniom radiowym w Opolu, Olsztynie i Lublinie. W 2018 roku napisał rekomendację dla książki niemieckiego historyka dr. Ralfa Meindla pt. *Ostpreußens Gauleiter. Erich Koch – eine politische Biographie*, która ma być opublikowana w 2021 roku.

Nietuzinkowe są zainteresowania Habilitanta polskimi Tatarami, gdyż był on inicjatorem powstania tablicy pamiątkowej poświęconej polskim Tatarom, poległym w walkach o niepodległość Polski, na Muzułmańskim Cmentarzu Tatarskim w Warszawie. Odślonięcie tej tablicy odbyło się w 100. Rocznicę Bitwy Warszawskiej 1920 roku w dniu 15 sierpnia 2020 roku w Warszawie na tymże cmentarzu. Swoją prezentację, pt. *Tablica pamiątkowa na Muzułmańskim Cmentarzu Tatarskim na 100. Rocznicę Bitwy Warszawskiej*, Pan Doktor P. Popieliński opublikował na stronie internetowej Regionalnego Ośrodka Debaty Międzynarodowej w Gorzowie Wielkopolskim: <http://rodm-gorzowwielkopolski.pl/tablica-pamiatkowa-na-musulmanskim-cmentarzu-tatarskim-na-100-rocznice-bitwy-warszawskiej/>

5. Informacja o udziale w komitetach organizacyjnych i naukowych konferencji krajowych lub międzynarodowych, z podaniem pełnionej funkcji:

To zaangażowanie dotychczas nie było imponujące, gdyż jak podaje Habilitant był członkiem komitetu naukowego 1 (jednej) ogólnopolskiej konferencji naukowej i sekretarzem 1 (jednej) konferencji międzynarodowej. Jednak na wyróżnienie zasługuje zaangażowanie jako członka komitetu naukowego oraz komitetu organizacyjnego planowanej w 2021 roku konferencji międzynarodowej pt. *Od pojednania do codzienności? 30 lat polsko-niemieckiego sąsiedztwa*. Konferencja ta, organizowana przez Instytut Studiów Politycznych PAN, Deutsches Polen-Institut Darmstadt, Uczelnię Łazarzkiego, odbyła się w Warszawie, Opolu i Berlinie.

6. Uczestnictwo w pracach zespołów badawczych realizujących projekty finansowane w drodze konkursów krajowych lub zagranicznych, z podziałem na projekty zrealizowane i będące w toku realizacji, oraz z

uwzględnieniem informacji o pełnionej funkcji w ramach prac zespołów:

Jak wynika z załączonej dokumentacji Habilitant był uczestnikiem 3 (trzech) międzynarodowych projektów:

- 1) 2007-2011 – projekt pt. *W tyglu pokoleń – rok 1968 i jego wpływ na stosunki polsko-niemieckie* (Narodowe Centrum Nauki nr N N108103534);
- 2) 2012-2013 – projekt pt. *Inżynieria społeczna w Europie Środkowej w XX wieku* (Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej nr 00060/2012/TM);
- 3) 2015-2017 – projekt pt. *Stereotypy narodowe Cygana/Roma, Ukraińca, Niemca i Polaka* (Akademickie Centrum Badań Euroregionalnych przy Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim pod patronatem Instytutu Sławistyki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, ACBE/1/2015).

Ponadto dr Paweł Popieliński był uczestnikiem projektu Centrum Badań Mniejszości Niemieckiej w Opolu pt. *Pamięć o obozach dla ludności niemieckiej w powojennej Polsce* (PRI i III RP), (nr CBMN/2020/03).

Habilitant jest członkiem Rady Naukowej Centrum Badań Mniejszości Niemieckiej w Opolu.

7. Odbyte staże w instytucjach naukowych, w tym zagranicznych, z podaniem miejsca, terminu, czasu trwania stażu i jego charakteru:

Niestety Habilitant nie odbył żadnego stażu naukowego, ani w krajowego, ani zagranicznego, co jest bez wątpienia najsłabszym punktem w bardzo wartościowym dorobku naukowym dr. Pawła Popielińskiego. Jediną aktywnością, którą można tutaj zaliczyć był odbyty w 2019 roku wyjazd studyjny do Berlina (Niemcy) (wraz z badaczami ACBE i Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gorzowie Wielkopolskim) do miejsc kaźni i upamiętnienia Sinti i Romów (Berlin-Marzahn, Berlin-Lichtenberg, Berlin-Tiergarten). Zachęcam Pana Doktora do odbywania staży naukowych w przyszłości, gdyż zwłaszcza te w zagranicznych ośrodkach naukowych, często owocują nowymi kontaktami, projektami badawczymi, publikacjami międzynarodowymi i służą wymianie myśli naukowej.

8. Członkostwo w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism wraz z informacją o pełnionych funkcjach (np. redaktora naczelnego, przewodniczącego rady naukowej, itp.):

Dr Paweł Popieliński jest uznanym badaczem stosunków polsko-niemieckich. W uznaniu dla Jego wiedzy i umiejętności redakcyjnych powierzono Mu funkcję sekretarza „Rocznika Polsko-Niemieckiego” – czasopisma naukowego wydawanego przez Instytut Studiów Politycznych PAN, którą sprawuje od 2010 roku. Aktualnie czasopismo to ma 40 punktów na liście czasopism MEiN. Ponadto od 2016 roku jest członkiem rady naukowej, a w 2019 roku został członkiem redakcji czasopisma naukowego „Studia – konteksty pogranicza”, publikowanego przez Akademickie Centrum Badań Euroregionalnych (pod patronatem Instytutu Sławistyki PAN w Warszawie) przy Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim.

9. Recenzowane prace naukowe, w szczególności publikowane w czasopismach międzynarodowych:

Habilitant w 2017 roku był recenzentem czasopisma „Przegląd Historyczny”; Od 2019 roku jest recenzentem czasopisma „Institute of Nationale Remembrance Review” (Instytut Pamięci Narodowej), a w 2020 roku był recenzentem czasopisma Instytutu Politologii Uniwersytetu Zielonogórskiego „Przegląd Narodowościowy – Review of Nationalities”. Ponadto posiada znaczącą liczbę recenzji (20) opublikowanych w latach 2010-2020, z czego 17 recenzji zostało opublikowanych w „Roczniku Polsko-Niemieckim”. Warto byłoby rozszerzyć wykaz czasopism z publikowanymi recenzjami.

10. Uczestnictwo w programach europejskich lub innych programach międzynarodowych:

Habilitant nie brał udziału w żadnym z takich programów.

11. Udział w zespołach badawczych, realizujących projekty inne niż określone w pkt. II.9:

Pan dr Paweł Popieliński w latach 2019-2020 brał udział w realizacji grantu MNiSW (Umowa o realizację projektu nr 108/WCN/2019/1) w celu umiędzynarodowienia czasopisma „Rocznik Polsko-Niemiecki”.

Ponadto realizował swoje jednoosobowe projekty badawcze w ramach zadań statutowych ISP PAN:

- 1) 2010-2014 – *Otwarcie granicy między PRL a NRD. Prawdziwa czy przymuszona przyjaźń?*

- 2) 2011-2015 – *Sukcesy i porażki pierwszego ćwierćwiecza istnienia mniejszości niemieckiej w III Rzeczypospolitej – zarys społeczno-polityczny.*
- 3) Od 2016 r. – *Sytuacja społeczno-prawna Sinti i Romów w RFN – przed i po zjednoczeniu Niemiec.*

12. Informacje naukometryczne:

Habilitant ma ogółem 48 cytowań, w tym od 2015 roku 38. H-indeks wynosi 3, a i10-indeks 1.

Od 2010 r. po uzyskaniu stopnia doktora posiada:

punkty za monografię (80 punktów nowych – 20 starych) przy czym warto podkreślić, że jest to bardzo obszerna monografia, licząca 514 stron; za monografię pod red. 8 punktów (starych); w rozdziałach w monografiach naukowych 85 punktów (nowych) i 108 punktów (starych). Punkty za artykuły opublikowane w czasopismach naukowych: 51, w tym za artykuł w druku 40 (nowe punkty ministerialne); stare punkty ministerialne 0- 117 punktów. Warto zwiększyć liczbę publikacji w czasopismach.

13. Inne ważne informacje dotyczące kariery zawodowej Habilitanta:

Habilitant w swojej pracy naukowo-badawczej nawiązał liczne kontakty z badaczami z polskich i zagranicznych ośrodków naukowych.

14. Konkluzja

Na podstawie analizy dorobku naukowego Pana dr. Pawła Popielińskiego, w tym monografii pt. *Mniejszość niemiecka w III Rzeczypospolitej Polskiej (1989-2019) w procesie integracji ze społeczeństwem większościowym*, wskazanej jako osiągnięcie naukowe, stwierdzam, iż dorobek ten stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauk o polityce i administracji. To osiągnięcie naukowe odpowiada wymogom, warunkom i kryteriom określonym w art. 219 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U.

z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.). Wnoszę o dopuszczenie Pana dr. Pawła Popielińskiego do kolejnych etapów postępowania i jednoznacznie opowiadam się za nadaniem Mu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.

Olsztyn, 20 sierpnia 2021 r.

Teresa Antkowiak - Seyla